

ÅRSPLAN

2021 - 2022

ÅRSPLAN FOR KARDEMOMME BARNEHAGE 2021-2022

Velkommen til et nytt barnehageår i Kardemomme barnehage! I denne årsplanen finner dere informasjon, planer og praktiske opplysninger. Den er laget som et supplement til vår virksomhetsplan, der det pedagogiske grunnsynet, barnehagens visjon og teorien bak vårt arbeid er utdypet. Se www.kardemomme.no for mer informasjon.

Kardemomme barnehage er en privat barnehage med 49 barn i alderen 0-6 år fordelt på tre avdelinger; Kasper, Jesper og Jonatan. Vi er en nonprofit barnehage som eies av de foresatte i et samvirkeforetak. Barnehagens lyse og flotte lokaler ligger i kort gangavstand fra Ensjø t-banestasjon i rolige, bilfrie omgivelser på Kampen. Nærmeste naboer er Kampen økologiske barnebondegård, Kampen skole og Kampen barnehage.

LOVGRUNNLAG:

Stortinget har i Barnehageloven (2005) fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens formål og innhold. I tillegg har Kunnskapsdepartementet fastsatt en Rammeplan (2017) som gir retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.

I Barnehageloven §1 Formål, står det:

”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering” (KD, 2005).

AVDELINGENE:

Kardemomme barnehage har tre avdelinger; Kasper, Jesper og Jonatan. På Kasper går de eldste, på Jesper de mellomste og på Jonatan de yngste. Vi velger å dele inn avdelingene på denne måten, fordi dette gir barna muligheten til å følge jevnaldrende gjennom barnehagetiden. De får kamerater på samme alder å leke med, noe vi mener legger til rette for vennskap og trygghet. Pedagogisk kan vi tilrettelegge aktiviteter, tema, grupper og opplegg ut ifra barnegruppens alder og interesser.

JONATAN:

På Jonatan er det 13 barn i alderen 0-2 år. I begynnelsen av barnehageåret legger vi vekt på å bli kjent med hverandre og komme inn i rutine på avdelingen. Faste rutiner skaper trygghet og oversikt for barna. Vi setter av god tid til de ulike hverdags situasjonene og legger vekt på kvalitet i disse.

Jonatanbarna viser stor glede over å være sammen i en gruppe. Leken er preget av imitasjon, og på avdelingen opererer barna ofte sammen i "flokk"- de vil gjøre det samme og leke med de samme tingene. 0-2 års alderen kalles "toddlerperioden" (Løkken, 2004) og barn i denne alderen elsker å være i bevegelse, bruke kroppen sin og tumle rundt sammen med jevnaldrende. De yngste barna forstår verden kroppslig og uttrykker seg gjennom kroppen, i tillegg til lyder og ord.

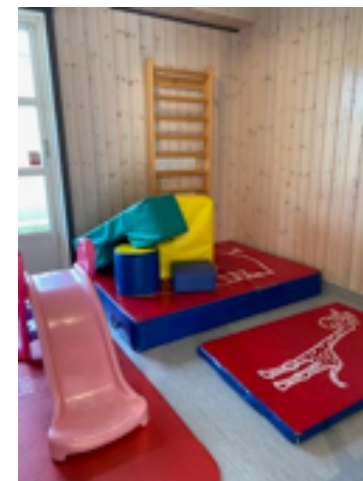
Jonatanavdelingen er tilpasset de minste barnas behov. Vi deler ofte barna i mindre grupper. Vi har god tumleplass hvor vi kan klatre, balansere, hoppe, turne på madrasser og skli. Vi er glade i å titte i bøker, leke med biler og tog, bygge tårn og "lage mat" i kjøkkenkroken.

Hver dag har vi samlingsstund, barna har hvert sitt buemerke og en egen sang. Vi bruker konkrete (bilder, figurer, symboler, gjenstander) fra ulike temaer som vi samtaler og synger om. Slik får barna mulighet til å lære nye ord og begreper. De minste barna trenger lang tid på å sortere og ta inn informasjon og inntrykk, og viser stor glede og fryd over gjenkjennelse. Jo flere ganger jo bedre!

Vi bruker mye musikk i hverdagen. Vi lytter, synger, danser og utforsker forskjellige instrumenter. Vi har formingsaktiviteter av ulike slag. Den tidligste formen for kreativitet er preget av

utforsking, utprøving og sansing. Vi ønsker å stimulere barnas sanser, gi dem varierte inntrykk og legge til rette for å prøve ut og

utforske. Vi er ute hver dag og en dag i uken har vi satt av til tur. Vi besøker ofte dyrene på Kampen økologiske barnebondegård. Noen ganger reiser vi på lengre turer til for eksempel Skullerud Sognsvann eller ulike kulturelle tilbud, men ofte holder vi oss i nærmiljøet.

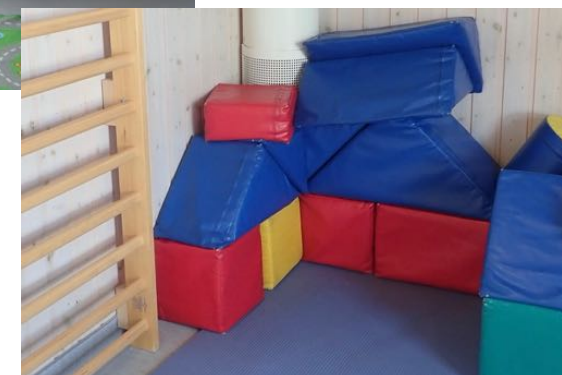

JESPER:

Jesper er avdelingen for 18 barn mellom 2 og 4 år. I denne alderen er det fortsatt gøy å tumle omkring, men barna får mer sans for det kreative. Personalet jobber derfor med å gi tid og rom til begge deler. Rolleleken er sentral på Jesper. Barna her har mange interesser, og på avdelingen er det populært å bygge høye tårn, lange bilbaner, togbaner, hus og hytter. Mange er glade i å tegne, male, klippe, lime og perle. Vi leker ofte med dyr, spiller spill sammen eller pusler. Barna baker gjerne eller former med plastelina. På Jesper har vi også et populært rom for fysisk utfoldelse med mange store puter og madrasser.

For språkutviklingen er det viktig at barna får tid til selv å få uttrykke det de vil si. Personalet lytter når barna forteller. De forsøker å svare på spørsmålene og utvider samtalen ved å oppmuntre til å fortelle mer og undre oss sammen. Vi har mange bøker tilgjengelig, og vi forteller ofte eventyr ved hjelp av konkrete (bilder, figurer, symboler, gjenstander), har dukketeater eller rollespill. Vi deler også barna i mindre grupper for å sikre at barna blir hørt og får delta i tråd med sine forutsetninger.

Vi har ofte samlingsstund, da sitter barna i ring, og vi synger, har opprop, barna øver på å rekke opp hånda for å få ordet, forteller om noe de har på hjertet eller vi forteller eventyr. Mange av barna elsker musikk og er glade i å synge, spille og danse. Barna bytter på å være kjøkkensjef, og det er stor stas. Kjøkkensjefene får hjelpe til med å servere mat, dele ut matbokser og kopper. Jesperbarna er aktive og liker å leke ute. Minst en dag i uken reiser vi på tur. Vi har mange fine turmuligheter i nærmiljøet, vi går til biblioteket, lekeplasser, teater og museum. Vi går gjerne på tur i skogen hvor det er fantastiske muligheter for motorisk utfoldelse og god plass til å boltre seg på.

KASPER:

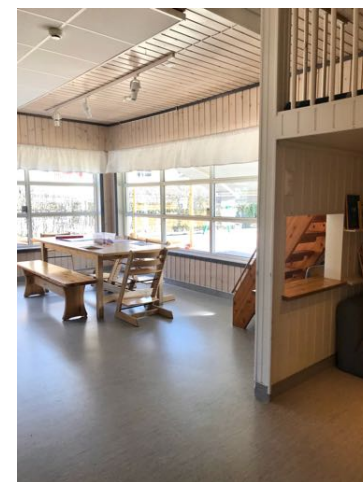
På Kasper er de eldste barna samlet. Det er 18 barn fra 4 – 6 år. Barna er fulle av energi, kreativitet og lærelyst. På avdelingen har vi et eget rom for fysisk aktivitet med ribbevegg, sklie, madrasser og puter. Musikk, dans og å spille på instrumenter er gøy. Barna på Kasper har blitt så store at de både kan spille brettspill og kortspill. Vi leker også gjerne med dyr, biler, tog, klosser og lego. På avdelingen er det en hems som innbyr til spennende lek eller ro og hvile. Vi har en egen lesestol, der barna liker å bli lest for eller de får titt i bøker. Vi deler ofte barna inn i mindre grupper.

På avdelingen har vi et kreativt rom hvor barna selv kan finne frem blant annet maling, tegnesaker, leire, perler, garn, papir, sakser og lim til ulike skapende aktiviteter. Her kan de leke og bli kjent med bokstaver og tall. Det er spennende å finne sin egen bokstav og oppdage hvordan ord blir til. Kasperbarna er glade i å dra på tur og har en fast turdag i uken. Det er hyggelig å dra mange sammen på tur og det styrker fellesskapet. Vi drar gjerne både til skogen, til sjøen, museer, teatre eller rundt i nærmiljøet.

Barna som skal begynne på skolen har det siste året i barnehagen en egen førskolegruppe som heter Maxi-klubben. Her har de skoleforberedende aktiviteter og samtaler rundt forventninger og hvordan det er å gå på skolen. Personalet vet at barna får en lettere skolestart dersom de er vant til:

- Anerkjennelse, oppmuntring og utfordringer
- Klare regler og god dagsrytme
- Godt samspill med andre
- Ansvar og selvstendighet
- Lek, sang og lesing sammen med andre (Fatland, 2007)

Dette får barna god trening i. Personalet sørger for at barna kan glede seg til å begynne på skolen og at de tar avskjed med barnehagen på en god måte. Vi samarbeider med skolene og ønsker å bidra til at alle barna får et positivt inntrykk av sin skole. I Kardemomme barnehage forholder vi oss til "Oslostandard for samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole" (Oslo kommune, 2013) og "Fra eldst til yngst" (KD, 2008) når vi forbereder det pedagogiske innholdet i Maxi-klubben.

PERSONAL

Personalet i Kardemomme barnehage har høy kompetanse og faglig ekspertise samt evne til å se hvert enkelt barns behov, ønsker og forutsetninger. Vi legger opp til morsomme, varierte, utfordrende og inspirerende dager for barna. I Kardemomme barnehage er de ansatte engasjerte og aktive. Vi har et godt og stabilt miljø og mange ansatte med barnehagelærerutdanning og flere barne- og ungdomsarbeidere. Personalet sørger for at barnas grunnleggende behov for mat, stell, hvile og kos er dekket. Vi støtter barna i utforskingen av verden og vi utfordrer dem til å strekke seg enda litt lenger. Vi gir ulike muligheter for at barna skal tilegne seg kunnskaper, og vi deler gleden når barna tør og mestrer. Vi legger vekt på god kommunikasjon, motivasjon og løsning av konflikter.

Vi mener det er viktig med rutiner for at barnehagehverdagen skal oppleves som forutsigbar og trygg. Hvert barn har sin tilknytningsperson som har et spesielt ansvar for at både barna og de foresatte blir sett, hørt og tatt på alvor. Vi ønsker å være fleksible og tilgjengelige, og det er viktig for oss med et nært samarbeid med de foresatte.

OVERSIKT OVER DE ANSATTE

Daglig leder: Camilla S. Stolpe – bhg.lærer, lektor i pedagogikk
Daglig leder: Therese S. Sandsbråten – barnehagelærer

KASPER:

Pedagogisk leder: Siri Lauritzen - barnehagelærer
Pedagogisk leder: Therese Sandsbråten – barnehagelærer
Pedagogisk leder: Camilla S. Stolpe – bhg.lærer, lektor i ped.
Pedagogisk medarbeider: Nadia Afgan
Pedagogisk medarbeider: Nikoline L. Jacobsen

JESPER:

Pedagogisk leder: Trym Jarmund – barnehagelærer
Pedagogisk leder: Line Rue- barnehagelærer
Barne- og ungdomsarbeider: Rachel E. Ashkenazi
Pedagogisk medarbeider: Jorina P. Fageheim
Pedagogisk medarbeider: Sinem Akin

JONATAN:

Pedagogisk leder: Merethe Rennemo – barnehagelærer
Pedagogisk leder: Ragnhild H. Lykke – barnehagelærer
Barne- og ungdomsarbeider: Anne Østbakken
Pedagogisk medarbeider: Sevim Saritas
Pedagogisk medarbeider: Guri Aspelund

RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN

Kunnskapsdepartementet har fastsatt rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (KD, 2017). Den beskriver at barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling. Barnehagen skal være en kulturarena hvor barna er medskapere av egen kultur i en atmosfære preget av humor og glede.

FAGOMRÅDENE

Rammeplan for barnehagen (KD, 2017) har også beskrevet syv fagområder som vi i barnehagen skal arbeide med:

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Antall, rom og form
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

Fagområdene opptrer sjelden isolert. Flere områder vil være representert samtidig i vårt arbeid med temaer og i forbindelse med hverdagsaktiviteter og turer. Det er det pedagogiske lederteamets ansvar å sikre at vi arbeider med alle fagområdene i løpet av barnehageåret. Barnehagens arbeid tilpasses barnas alder, interesser og gruppens sammensetning, og vi vil derfor jobbe ulikt på de tre avdelingene.

ÅRETS TEMA

Kardemomme barnehage har søkt og fått kompetansemidler for 2021 i Regionalordning via Statsforvalteren i Oslo og Viken. Midlene skal brukes i et utviklingsarbeid i samarbeid med OsloMet med søkelys på språkarbeid i barnehagen. Personalet i Kardemomme barnehage trenger og ønsker økt kunnskap om og erfaring med å arbeide med flerspråklige barn, så utviklingsarbeidet vil blant annet omhandle dette.

I 2016 -2017 arbeidet personalet i Kardemomme barnehage med Språkløyper, som er en nasjonal strategi for språk, lesing og skriving igangsatt av Kunnskapsdepartementet. Språkløyper består av ulike kompetanseutviklingspakker som skal brukes til felles utvikling på den enkelte arbeidsplass. I første periode fokuserte Kardemomme barnehage på kompetansepakken: Språk og leseaktiviteter. I dette barnehageåret vil vi arbeide med kompetansepakken – Språkhverdag.

Gjennom arbeid med denne kompetanseutviklingspakken vil personalet få økt kunnskap om hvordan å:

- Bruke språklig deltakelse som drivkraft for språkutvikling
- Legge til rette for og ta i bruk barns språklige erfaringer
- Ha et blikk for språk som kan bidra til trygghet i pedagogiske valg i språkarbeid for hele barnegruppen

Med bakgrunn i deltakelsen i Regional ordning og Språkløyper, ble det i år naturlig for personalet i Kardemomme å velge å jobbe spesielt med fagområdet kommunikasjon, språk og tekst, og årets tema er derfor **språkglede**.

SPRÅKLEDE

Gjennom arbeid med fagområdet kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I Rammeplanen for Barnehager står det at barnehagen skal legge til rette for at barna:

- Uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- Bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- Videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- Leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- Møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- Opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- Utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråsuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.

I barnehagen skal barna få mulighet til å erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforsking av både muntlige språk og skriftspråk (KD, 2017).

Palsdottir skriver i boken «Språkglede i barnehagen» (2008) at det ikke er tilfeldig når fagområdet kommunikasjon, språk og tekst er plassert først av fagområdene i rammeplanen. Hvor godt barnet kan delta i det sosiale fellesskapet og i de øvrige seks fagområdene vil avhenge av deres språklige nivå. Altså hvor mye barnet forstår av det som blir formidlet og deres evne til å sette ord på egne tanker og følelser.

FIRE SENTRALE LÆRINGSOMRÅDER FOR SPRÅKUTVIKLING

1. Lytte og samtale- fremme barnas begrepsforståelse
2. Høytlesning, fortelling og fabulering ved hjelp av språk og sang- stimulere situasjonsuavhengig kommunikasjon
3. Lek med lyd, rim og rytme- stimulere til økt språklig bevissthet
4. Lese- og lekeskriving- vekke og møter barnas interesse for å lese og skrive på sin måte (Palsdottir, 2008)

Det er viktig å løfte frem barnas egen kompetanse om språk. Barna er språklige forbilder og viktige kommunikasjonspartnere for hverandre (Kibsgaard, 2018). Barn er aktive kunnskapssøkere: Når barn hører og anvender språk med andre øver de på å bruke ord og formulere sine egne meninger og ytringer til tanker som andre kan forstå. De lærer om ord, begreper, relasjoner og samtalesjangre. Dette er kunnskap av stor verdi videre i livet (Gjems og Løkken, 2011). De ansatte i Kardemomme vil jobbe helhetlig med disse fire læringsområdene gjennom hele barnehageåret. Områdene vil bli utdypet i kalenderdelen av årsplanen.

MÅNEDENS BOK

Temaet språkglede vil gi seg ulike utslag på de tre avdelingen i Kardemomme barnehage, fordi vi vil tilpasse innholdet til barnas interesser, alder og nivå. Alle tre avdelinger vil jobbe med månedens bok, men hvilken bok det er vil mest sannsynlig variere. Vi ønsker å tilby et felles utgangspunkt for lek, undring, glede og opplevelse for avdelingen ved å jobbe med månedens bok. Temaet er et godt utgangspunkt til å jobbe tverrfaglig og gi språkglede på en helhetlig måte (Alfheim og Fodstad, 2014). Ved at barna deler en felles leseropplevelse og et felles vokabular kan månedens bok bli en kilde til en aktiv og kreativ bruk av språket (Udir, 2017). Et rikt og variert utvalg bøker vil bidra til at barna har tilgang til ulike uttrykk både språklig og som illustrasjoner (Norsk barnebokinstitutt, 2019).

DE VOKSNES ROLLE I SPRÅKARBEIDET

Personalet i Kardemomme barnehage vil i 2021-2022 arbeide systematisk og tilrettelagt med språk. Vi vil styrke barns språkutvikling her og nå, men også for livet ellers. Vi må tenke språkarbeid i hverdagssituasjoner og mer planlagte språkaktiviteter (Oslo kommune, 2019).

I Rammeplanen for barnehager står det at personalet skal:

- Skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- Synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- Invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål

- Oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- Støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- Bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- Inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter (KD, 2017)

Barnehagelærerutdanningen og By- og regionforskningsinstituttet ved OsloMet har gjennomført prosjektet «Mulighetens barnehage» på oppdrag for Oslo kommune. Prosjektet studerer kvaliteten i Oslos kommunale barnehager med særlig vekt på kvalitet i lek og samspill. Et av funnene i prosjektet er at det kan være utfordrende for barnehager å legge til rette for samspill som inneholder støtte til barnas verbale kommunikasjon, støtte til barnas utvikling i vid forstand og ikke minst arbeid med relasjoner mellom barna. Dette krever en gruppeorientert tilnærming og at ansatte er aktive i arbeidet med barna. Hverdagssituasjoner som måltider og garderobesituasjoner er gode muligheter for å støtte og utvikle barnas verbale kommunikasjon (OsloMet, 2021).

Studien Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN, UiS, 2019) viser at et positivt språklig miljø for de yngste barna kan beskrives som kjennetegnet av at responsene fra personalet representerte et rikt og variert språk og stimulerte til utvidende samtaler (Hansen, 2018, 2019). For å sikre et positivt språkmiljø trenger barna både kunnskapsrike, aktive og engasjerte voksne som er klar over den betydningen de har når det gjelder barnas utvikling og læring, og som går aktivt inn i hverdagssituasjoner i barnehagene og arbeider med språket i de ulike situasjonene som oppstår. Det er særlig i frilek og ved måltider at personalet utvider og bygger videre på barnas ytringer, mens det i de felles samlingene er mer bruk av forklaringer på ord og begreper for barna (Hansen, 2019).

Studien viste at en helhetlig og barnesentrert tilnærming ble benyttet av barnehagelærerne til å støtte barns språkutvikling. Arbeidet med språket ble vektlagt både i voksen- og barneinitierte hverdagsaktiviteter med tanke på å skape rom for meningsfulle læringssituasjoner for barna. Personalet la til ord, utvidet barnas uttrykk og ytringer, men de ga i mindre grad forklaringer på ulike ord og begreper (Hansen, 2019). En tidligere norsk studie (Gjems, 2011) viser at personalet i barnehagen stiller en overvekt av lukkede spørsmål til barn. Når det ble stilt åpne spørsmål til barna, ventet personalet sjelden på at barna fikk formulert sine svar. Barnet ble enten avbrutt, eller personalet stilte et enklere, lukket spørsmål. I denne studien viste det seg at åpne spørsmål hovedsakelig ble stilt i smågruppeaktiviteter, og i disse situasjonene fikk barna god anledning til å svare og utdype svarene sine.

Personalet i Kardemomme barnehage vil jobbe systematisk med funn fra begge disse studiene og med rammeplanens anbefalinger for å utvikle vårt språkarbeid i løpet av barnehageåret.

PLANLEGGING, DOKUMENTASJON OG VURDERING.

Kardemomme barnehage er en pedagogisk virksomhet der det kontinuerlig vurderes, planlegges og dokumenteres. For personalet er det viktig å gi barna et pedagogisk tilbud av høy kvalitet. Vårt arbeid tilpasses den aktuelle barnegruppen og det enkelte barn. Kvaliteten i det daglige samspillet mellom mennesker i Kardemomme barnehage er en av de viktigste forutsetningene for barnas utvikling og læring. Trivsel og utvikling observeres og vurderes derfor fortløpende.

Det er viktig for personalet å arbeide med kompetanseheving. Å vurdere, reflektere, veilede, diskutere, dokumentere og planlegge er vår måte å arbeide på. Vår planlegging baseres på dette arbeidet, på kunnskap om barns utvikling og læring, barnas erfaringer og synspunkter, observasjon og samtaler med barn og foresatte. Vi legger stor vekt på at gjennomføringen av planene skal være fleksibel, med rom for spontanitet og barns medvirkning.

Dokumentasjon er et arbeidsredskap for personalet. Vår dokumentasjon gir barn og ansatte bedre mulighet for samtale og refleksjon, og den gir foresatte, lokalmiljøet og kommunen informasjon om hva barna opplever, lærer og gjør i barnehagen vår. På de ukentlige avdelingsmøtene vurderer vi arbeidet på avdelingen. Vi samtaler om og skriftliggjør hva som fungerer bra og hva vi må arbeide videre med. Ut fra dette setter vi oss nye mål og velger eventuelt nye metoder. Vi planlegger, diskuterer og tar opp ting som har betydning for vår avdeling. Det ukentlige avdelingsledermøtet gir styrerne og de pedagogiske lederne muligheten til å drøfte barnehagens pedagogiske målsetninger, evaluere arbeidet og planlegge.

Fem dager i året er det planleggingsdag. Da jobber hele personalet med planleggings- og evalueringsarbeid. Dette gjør vi også på personalmøtene som avholdes annenhver måned. I tillegg brukes noen av disse dagene og timene til kurs, foredrag, seminarer og diskusjoner.

I Kardemomme gjennomfører vi en årlig brukerundersøkelse hvor vi får tilbakemeldinger på virksomheten slik at vi kan videreutvikle tilbudet vårt. Resultatene fra vurderingene og årets arbeid legges til grunn for videre arbeid. Vurderingene åpner for debatt om barnehagens mål, innhold, oppgaver og kvalitet og er viktig for å fornye vår virksomhet og barnehagen som organisasjon.

KILDER:

Barnehageloven, Kunnskapsdepartementet, 2005
Barns læring om språk og gjennom språk, Gjems og Løkken, 2011
Du er viktig for leken i barnehagen, Gjertviksten og Gartner, 2019
Foreldresamarbeid, Glaser, 2013
Fortell med meg! Bredeland, 2012
Fra eldst til yngst, Kunnskapsdepartementet, 2013
GoBaN, UiS, 2019
God skolestart, Fatland, 2007
Hverdagssamtalen- barnehagens glemte læringsarena? Gjems, 2011
Inkluderende språkfelleskap i barnehagen, Giæver
Kampen om leken, Melaas, 2014
Les mer! Solstad, 2018
Magisk samlingsstund, Brendeland, 2010
Mulighetens barnehage, OsloMet, 2021
Oslostandard for et inkluderende leke- og språkmiljø, Oslo kommune, 2019
Oslostandard for samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole, Oslo kommune, 2013
Oslostandard for tilvenning- en trygg barnehagestart for alle barn, Oslo kommune, 2017
Rammeplan for barnehagen, Kunnskapsdepartementet, 2017
Ressurshäfte – Flerspråklig arbeid i barnehagen, Nafo, 2010
Samspill mellom barn og voksne under måltider, Bæ, 2009
Samtidslitteratur i barnehagen, Norsk barnebokinstitutt, 2019
Skal vi leke en bok? Alfheim og Fodstad, 2014
Språkarbeid og barns språkutvikling i barnehagen, Hansen, 2019
Språk i barnehagen- mye mer enn bare prat, Udir, 2017
Språkglede i barnehagen, Palsdottir, 2010
Toddlerkultur, Løkken, 2004
Veier til språk, Kibsgaard, 2018
www.sprakloyper.uis.no

TIPS TIL VIDERE LESNING:

www.kardemomme.no

KONTAKTINFORMASJON:

Kardemomme barnehage SA
Skedsmogata 21, 0655 Oslo
Tlf: 22 67 59 93
e-post: info@kardemomme.no
nettside: www.kardemomme.no

BARN SPRÅKUTVIKLING

Kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barns utvikling. Å gi tilgang til språket er derfor en av barnehagens viktigste oppgaver. Barns språkutvikling dreier seg både om at barnet lærer hva det kan *bruke* språket til, og at det lærer selve *språkssystemet*. Når barn tar del i språklig samspill med andre, lærer de begge disse sidene ved språket.

Språkutviklingen kan deles i tre faser. Barn begynner gjerne å si de første ordene sine i ettårsalderen, derfor starter inndelingen her. Men mye viktig språklæring har skjedd allerede i det første leveåret, i samspill med nære omsorgspersoner fra fødselen av. I dette samspillet er turveksling en viktig del, og den voksne setter ord på det barnet ser eller opplever.

FASER I BARN SPRÅKUTVIKLING: (variasjoner er normalt)

Fase 1: Det grunnleggende systemet i språket (ca 1 - 3 års alder)

Fase 1: Det grunnleggende systemet i språket (ca. 1-3 års alderen)	
Ordforråd	Barn lærer ord som er knyttet til de tingene og handlingene de har erfaring med i dagliglivet. Ord læringen går seint i starten, men fra 1,5 - 2 års alder kommer de inn i en intens «ordsamlerperiode» på omtrent ett år.
Ordbøyning	Barna tar i bruk hovedreglene for bøyning av ord. Unntakene står gjerne igjen. Derfor er det normalt at de sier <i>syngte</i> , og <i>gidde</i> , <i>håndene</i> og <i>brorer</i> , <i>gamlere</i> og <i>størere</i> .
Setninger og tekst	Barna setter ord sammen til korte setninger. De kan vanligvis ikke sette flere setninger sammen til en liten fortelling ennå.
Uttale	Barna får på plass de fleste lydene. De lydene norske barn strever med, er rulle-r, s-lyden, sj-lyden og tykke l-lyden (som i sol i østnorsk). Mange barn strever også med å uttale k og g. Disse lydene blir uttalt langt bak i munnen (mot den bløte delen av ganen), og det kan ta tid før barna behersker denne delen av taleorganene. Det er normalt at barn erstatter disse lydene med t og d. De sier <i>topp</i> for <i>kopp</i> og <i>dutt</i> for <i>gutt</i> . Det er også normalt at barna utelater den ene konsonanten i konsonantgrupper: <i>Stol</i> blir <i>tol</i> (eller <i>dol</i>), <i>sko</i> blir <i>ko</i> .

Fase 2: Forbedring, stabilisering og ordforråd (ca 4 - 6 års alder)

Fase 2: Forbedring, stabilisering og ordforråd (fra ca 4-6 år)	
Ordforråd	Ordforrådet vokser kraftig hos alle barna i denne perioden, men variasjonen er stor, avhengig av det språkmiljøet barna er i.
Ordbøyning	Bøymønstrene kommer på plass: <i>sang</i> , <i>gav</i> , <i>hendene</i> , <i>brødre</i> , <i>eldre</i> , <i>større</i> .
Setninger og tekst	Barna mestrer lengre setninger, først og fremst fordi de nå i økende grad kan benytte småord som <i>og</i> , <i>så</i> , <i>men</i> , <i>for</i> , <i>når</i> , <i>hvis</i> , <i>at</i> , som o.l. En del barn begynner også å kunne binde flere setninger sammen, slik at det blir en liten fortelling. Men også her kan det være store forskjeller.
Uttale	Lydene og konsonantgruppene kommer på plass, kanskje med unntak av «s» og «r».

Kilde: Temahefte til Rammeplan; Språk og språkstimulering

Fase 3: Tekstutviklingsfasen (ca 6 år og oppover)

Rundt seksårsalderen kan vi vente at en del barn greier å fortelle en historie i sammenheng. I perioden frem mot niårsalderen får barn begrep om fortellingen, og om de grammatiske reglene som gjelder for hvordan vi binder setninger sammen.

SPRÅKTREET

Språkutvikling kan sammenlignes med hvordan et tre vokser. Språket henter sin næring fra sine omgivelser, men språket vokser også ut fra sine iboende evner og muligheter. Et godt språk må hele tiden fornye og forsterke det grunnleggende, samtidig som ny utvikling og vekst kommer til. Treets røtter, stamme, grener og blader påvirkes av hverandre og av omgivelsene

Figur 1: Språktremodellen (fritt etter James Law, 2000, i Espenakk m.fl., 2007).

BLADENE:

Uttale og språklyder. Språklig bevissthet. Lese- og skriveferdigheter.

GRENE:

Språkproduksjon, ordforråd og grammatikk. Evne til å uttrykke seg verbalt i en meningsfylt og sosial kontekst.

STAMMEN:

Velutviklet begrepsapparat og en god språkforståelse. Holder treet oppe.

RØTTENE:

Underliggende evner og ferdigheter. Forutsetninger for å lære språk: motivasjon, hukommelse, hørsel, syn, kognitive evner, oppmerksomhet, samspill med andre m.m.

Ut fra denne illustrasjonen ser vi at å jobbe med begreper, språktreets stamme, er å legge grunnlaget for de andre språkerferdighetene. Det har liten effekt å jobbe med «grenene», for eksempel setningsstruktur og uttale, dersom «stammen» er tynn og ikke bærer. En tykk og solid stamme gir god vekst og rik blomstring på treet. En god investering i begrepslæring gir gode sjanser for et rikt språk og fortellerglede.

AUGUST 2021

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
31	2 Planleggingsdag	3	4	5	6	7	8
32	9	10	11	12	13	14	15
33	16 Julie 5	17	18 Lilly 3	19	20	21	22
34	23	24	25 Vega 5	26	27	28 Nikoline	29
35	30	31					

HVERDAGSSAMTALER

En samtale er en språklig samhandling som finner sted når to eller flere deltakere har det samme fokus, og de snakker sammen om det de ser, hører, berører eller tenker på. Samtaler om ulike tema som oppstår spontant i aktiviteter og situasjoner som ikke er planlagt på forhånd, blir kalt hverdagssamtaler.

Det å samtale med voksne om temaer som interesserer barna er svært viktig for deres språktilegnelse. Voksne kan mange ord, de kan mye om hvordan man samtaler, og de kan støtte barna i å få sagt det de ønsker. For å få i gang eller forlenge en samtale med et barn må de voksne finne ut hva barnet er opptatt av, spørre etter informasjon og vise at man lytter til det barnet sier. Siden store deler av barnehagedagen består av spontane og uformelle samtaler mellom barn og voksne, er hverdagssamtalene en av de mest sentrale arenaer for å støtte barns språktilegnelse.

Samtaler er betydningsfulle språklærings situasjoner fordi når barn snakker med andre, må de finne ord som dekker det de vil formidle. De må også klare å formulere innholdet i en forståelig rekkefølge som andre kan forstå. Erfaringer med å sette ord på det man ser eller hører her-og-nå, og etter hvert det man har i tankene, utgjør en sentral del i barns språklæring.

Barns språktilegnelse foregår på best mulig måte når de deltar i aktiviteter som engasjerer dem. Barn lærer ord i situasjoner som gir dem mening, og når ord og handling henger sammen – da er det lettere å huske hva ordene betegner og hvilken funksjon de har. Hverdagssamtalene bør inneholde åpne spørsmål om hva de har sett, hørt, opplevd, hva de mener om saker, tror, ønsker og tenker. Åpne spørsmål kan invitere og inspirere barna til å finne ord som dekker opplevelser, og det kan gi dem erfaring med å formulere setninger. Ved å stille utdypende spørsmål og invitere barna til å fortelle mer om det de tenker, vil eller ønsker støtter voksne barns språktilegnelse og deres tenkning om et samtaletema. En voksen samtalepartner kan bidra til at barn lytter til andre og venter med å snakke til andre er ferdige.

Samtaler med de yngste foregår best i kjente daglige leke- og rutinesituasjoner, der voksne benytter barnerettet tale, og uttaler langsomt og tydelig ordene for ting eller aktiviteter som et barn retter oppmerksomheten mot. Barnerettet tale er en samtaleform for språklig samspill med de yngste barna som kjennetegnes ved at de voksne bruker et langsommere tempo, lengre pauser mellom ordene, enkle setninger og variasjon i tonefall. Hensikten med å bruke barnerettet tale er at barna skal fange opp hvilke lydbilder som illustrerer den tingen barnet ser på eller er sammen med den voksne om (www.sprakloyper.uis.no).

Støttende språkstrategier i hverdagssamtaler
- et hjelpemiddel til samtaleutvikling

STILL ÅPNE SPØRSMÅL
Hva handler boka om?
Om en gutt som heter Axel.
Hva er det Axels pappa gjør med Axels skilleser?

FØLG BARNETS INTERESSE
Jeg var hjemme hos morfar i går.
Det høstes gay ut. Hva gjorde dere?

HJELP BARNET MED Å SETTE ORD PÅ TING
Hva skal du bruke den til?
Jeg skal bruke en slens...
Er det en skrutrekker du skal bruke?
Hjulet har falt av...

FORTOLK OG UTVID DET SOM BARNET SIER
Katt!
Ja, det er en katt. Så du at katten lag-opp-i-treet?

VENT PÅ BARNETS SVAR
Hva har du i matboka?
Is.
Banan.

FORKLAR ORD SOM BARNET IKKE KJENNER PÅ FORHÅND
Se, en stor bil.
Det er en lastebil. Vet du hvorfor det heter lastebil?
Ja, hva er det som er lik da?
Vi har nemlig lik matbøker!
Formen, men ikke fargen.
Vet du navnet på denne formen?

UTNYTT DEN SPRÅKLIGE KOMPETANSEN BARNET ALLEREDE HAR

IKKE RETT BARNETS FEIL DIREKTE
Luffebasen bør opppe på loftet.
Ja, luffebasen bør opppe på loftet.

RELATER TIL NOE SOM BARNET KJENNER
Hva er en tante?
Det er søsteren til mor eller far – har du en tante?
Ja, tante Hanne... Da er hun søsteren til mamma eller pappa?

LEK MED SPRÅKET NÅR DET ER MULIG
Jeg fant, så den ene.
Hva da? Så nummer to.
En vektare? Så den tredje.
Så sett de der og to.

Undervisningsstrategier er utviklet i 2012 som en del av den nye Språkloypens utforming på videregående og pedagogisk. Se www.sprakloypen.dk for mer informasjon.

SEPTEMBER 2021

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
35			1	2	3	4	5 Thelma 1
36	6	7 Ragnhild	8	9 Personalmøte	10	11	12 Sturla
37	13	14 Dugnad	15	16 Dugnad	17	18	19
38	20	21 Camilla	22	23	24	25	26
39	27	28	29	30			

LEK

«Lek skal ha en sentral plass i barnehagen og lekens egenverdi skal anerkjennes» (KD 2017).

Lek kjennetegnes ved at den er fri, lystbetont og tilfredsstillende. Lek er primært aktivitet for aktivitetens skyld. Den skaper orden og er kulturbetinget. Lek gir glede og livskvalitet. Forskning viser at talespråk utvikles gjennom lekerutiner og gir stimulering til økt leseferdighet i skolen (Melaas, 2014). Samtidig ser vi hvor mye glede og omsorg det er i barns lek med hverandre og med voksne (Gjertviksen og Gartner, 2019). I Kardemomme barnehage vil vi at barna skal oppleve morsom og spennende lek med venner i et språkstimulerende miljø.

PERSONALET S ROLLE

Personalet i Kardemomme barnehage skal bidra til å støtte og hjelpe barna i leken. Det kan vi gjøre ved å:

- Være til stede
- Tilføre materiell
- La barna være i fred ut fra en bevisst vurdering
- Bidra til at leken kommer i gang
- Vurdere tidsbruk i forhold til hvordan hverdagen gir muligheter for regissering og fordykning i lek
- hjelpe barna med å verne leken mot avbrudd
- Dele barna i lekegrupper etter ulike vurderinger som relasjoner, språk og interesser
- Gi barna felles referanserammer som utgangspunkt for lek (Melaas, 2014)

LEK OG SPRÅK

Språk har stor plass i leken og leken har stor plass i språket. Barna trenger å gjøre seg forstått og forstå for å kunne leke med andre. Kommunikasjon er nødvendig for å få leken til å komme i gang og utvikle seg, men barna trenger ikke å forstå samme språk for å leke sammen. De kan peke, vise ansiktsuttrykk, mime og lage lyder. Denne non-verbale kommunikasjonen, kroppsspråket, brukes mye i lek. I rollelek er talespråket mer utbredt. Her forholder barna seg direkte til handling samtidig som de løsriver seg fra her-og nå situasjonen. Dermed skapes assosiasjoner til ord og begreper, og setninger må stadig bygges opp på nye måter for at leken skal vernes og videreutvikles.

Språket og leken er med på å danne relasjoner, vennskap og utvikle sosial kompetanse. Noen ganger oppstår det konflikter i leken og det er helt naturlig. En konflikt kan gi god erfaring med språk og relasjoner, dersom barna får støtte og veiledning i situasjonen. I leken kan barna teste ut lyder, lete etter ord, «smake» på ord, hviske, rope, lekeskrive, rime, synge, følge regler og bruke fantasien. Når barnet leker og utforsker språket blir det lettere å forstå og gi innhold til begreper. Lek er «på likvis» og gir dermed en ufarlig tilnærming til språk som gir økt motivasjon til å lære mer (www.sprakloyper.uis.no).

OKTOBER 2021

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
39					1	2	3
40	4 Skolens høstferie Planleggingsdag	5	6 Noelle 5	7	8	9	10 Iris 4
41	11 Tobias 1	12	13	14	15	16	17
42	18	19	20	21	22	23 Ismail 3	24 Sommer tid slutt FN-dag
43	25 Kardemomme 21 år!	26	27	28	29	30 Maren 4	31 Halloween

LEK MED SPRÅK

Språk, musikk og bevegelse har en positiv effekt på alle barns språkutvikling. I Kardemomme barnehage vil vi derfor dette barnehageåret ha søkelys på rim, regler, sang og dikt.

RIM OG REGLER

Rim og regler engasjerer og skaper glede gjennom ord, rytme og bevegelse, og er aktiviteter som alle kan delta i. Språkleken har en egenverdi i seg selv og det å leke med språk er en naturlig del av barns lek. Vi ansatte må oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, utforske lyder, rim og rytme (Oslo kommune, 2019)

Rim og regler blir formidlet på fanget, på stallebordet, i samling og i hverdags situasjoner i barnehagen. Rim og regler er verdifulle og kan skape den samme følelsen og opplevelsen som en sang eller en bok. Vi ansatte i Kardemomme barnehage kan velge ut en samling med gode rim og rytmer som vi bruker sammen med barna. Dette gir oss fine muligheter for felles opplevelser og formidling i planlagte og mer spontane fortellerstunder (Brendeland, 2012).

SANG

Barnehagen har sterke sangtradisjoner og kultur for å formidle sang. Vi kan tenke på sangene som fortellinger som skaper indre bilder på samme måte som bøker og eventyr. Mange små barn, særlig de med flerspråklig bakgrunn, sliter i samtaler. Sang og musikkaktiviteter kan gjøre disse barna tryggere på språk. Sangen får dem til å ta i bruk ord og begreper som de ellers ikke har i sitt vokabular. Musikk skaper dermed et sosialt fellesskap i barnehagen.

DIKT

Dikt kan fenge barn slik at de vil høre dem gjentatte ganger for så å lære seg dem utenat. Muligheten til identifikasjon er stor i enkelte barnedikt. Ofte er synsvinkelen lagt til barna slik at omverdenen blir sett med deres øyne. Slike dikt kan være et springbrett til filosofiske samtaler. I mange barnedikt spiller ordklangen og rytmen en større rolle enn selve meningen. Enderim og en fengende rytme bidrar til at barna lett tilegner seg disse diktene. Gjennom aktiv lytting får de en forståelse for både mønster og rim. Det opprinnelige diktet kan fungere som en slags modell for barnas videre lek med språket. En slik «hermeutprøving» gir også ganske små barn mulighet til å dele både assosiasjoner og ordglede med hverandre (Norsk barnebokinstitutt, 2019).

NOVEMBER 2021

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
44	1	2	3	4	5	6 Elsa 3	7
45	8	9 Dugnad August 2 Jorina	10	11 Dugnad	12 Solveig 4	13	14 Farsdag
46	15 Mir 3	16	17	18	19	20	21
47	22 Hennie 2	23	24	25	26	27 Rakel 3	28
48	29 Planleggingsdag	30					

KULTUR FOR LESING

I Kardemomme barnehage arbeider vi for at det, i tråd med Rammeplanen for barnehager (KD,2017), skal være en kultur for lesing. Vi vet at lesing er en ferdighet det tar år å tillære seg. Gode leseropplevelser i barnehagen forutsetter dedikerte voksne formidlere og tilgang til gode barnebøker.

En kultur for lesing i barnehagen kan gi gode lesevaner som er nyttig videre inn i skolealder. Barna kan se verdien av å kunne lese og skrive og bygge opp forventninger og motivasjon for selv å lære. Vi vil gi en positive holdninger til å lese og skrive og nysgjerrighet på tekst. Vi skal legge til rette for og verdsette leseaktiviteter i Kardemomme. Barnehagen er en kulturskapingarena og har dermed en viktig oppgave i å skape en levedyktig kultur for lesing.

Å skape en kultur for lesing er en balansegang mellom voksenstyrte og barneinitierte aktiviteter. Den formelle lesekompetansen ligger hos de voksne, men barna initierer egne aktiviteter basert på leseaktiviteten de har tatt del i (www.sprakloyper.uis.no).

LESE- OG LEKESKRIVE

I Kardemomme barnehage legger vi ikke opp til formell lese- og skriveundervisning, men Rammeplanen for barnehager (KD,2017) skriver at de voksne skal: *La barna møte symboler som bokstaver og siffer i daglige sammenhenger, og støtte barns initiativ når det gjelder å telle, sortere, lese, lekeskrive eller diktere tekst* (s. 35).

For å ivareta denne målsettingen vil vi skape et kreativt skrive – og lese miljø:

Et miljø der

- Leken ivaretas både som innhold og metode og det ikke ytes prestasjonskrav
- Det er voksne som oppmuntrer til å skrive på sin måte og alt er akseptert
- Barna møter ordbilder skrevet med store bokstaver og gjerne med illustrasjoner
- God tilgang på bøker, digitale hjelpemidler, papir, skrive- og tegnesaker
- Barn møter voksen som skriver med store bokstaver og lyderer sammen med barna
- Voksne som oppmuntrer barna til å «lese» tekster som de kjenner ved hjelp av bilder og konkreter (Palsdottir, 2010).

DESEMBER 2021

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
48			1	2 Line	3	4	5
49	6	7 Personalmøte	8 Enna 2	9	10	11	12
50	13 Lucia	14	15	16	17	18	19
51	20	21	22	23	24	25 1. juledag	26 2. juledag
52	27	28	29	30	31 Nyttårsaften		

BARNEBØKER

Hva er god litteratur for barn? Dette er et spørsmål som dukker opp med jevne mellomrom og er viktig for en kritisk refleksjon rundt hvilke leseropplevelser vi vil gi barna. Spørsmålet belyser våre forestillinger om barn, barndom, etikk, pedagogikk og filosofi.

God barnelitteratur skal gi barnet en opplevelse, ved at tekster og bilder berører barnet følelsesmessig og setter tanker og refleksjoner i sving. Barnet kan via bøkene lære å ta andres perspektiv og det igjen har betydning for utvikling av demokratiske holdninger. All litteratur gir ikke store leseropplevelser. Det har med kvaliteten på boken å gjøre, personalets formidlingsevne, samt leserens evne til å leve seg inn i litteraturen.

Hva er god kvalitet i barnebøker?

- Et klart barneperspektiv: at boken er tilpasset den barnlige leseren - fra barnets ståsted
- Mulighet for gjenkjennelse og identifikasjon
- Å møte noe fremmed og uvant
- Humor og spenning
- Et godt persongalleri: mennesker, dyr eller figurer som barna kan kjenne seg igjen i
- Kvaliteter ved framstillingsformer og fortellingsmåter som struktur og plott
- Temativering av språk på interessante måter (Solstad, 2018)

ULIKE MÅTER Å LESE PÅ

Å LESE BILDER

Før lesing kan vi skape forventning og lyst til å lese boken sammen med barna ved å studere bildene. Gjennom å lese bilder gir vi rom for barna fortellerkompetanse, samtidig som barnas nysgjerrighet til fortellingen vekkes.

Å LESE BØKER MED GJENTAKENDE MØNSTER

Ved lesing av bøker med gjentakende mønster er det et godt grep å legge opp til at barna skal være med å fullføre ytringer og være aktive medlesere av boken. Medlesing kan involvere alle barna, også de som ikke er så språklig sterke og aktive. Bøker med gjentakende mønstre kan i tillegg gi barna tilgang til tekststrukturer som de kan bruke i lek og tekstskaping.

Å LESE MANGE GANGER

Barn elsker repetisjon! De vil gjerne lese, bla i og høre den samme boken mange ganger. Repeterende lesing gir barnet mulighet til å bli godt kjent med innholdet i boken og ved å lese boken mange ganger vil barnet rette oppmerksomheten mot andre og nye elementer ved historien. For språksvake barn og barn med annet morsmål er repeterende lesing spesielt verdifullt.

SAMTALEBASERT LESING OG LESESTOPP

Samtalebasert lesing er en måte å lese sammen med barna på som i stor grad baserer seg på lesestopp. Lesestopp er en fin måte å legge til rette for gode samtaler på, det lokker frem barnas observasjoner og tanker. Den som leser høyt, og de som blir lest for, snakker sammen om bilder og tekst i boken. Den voksne arbeider aktivt for å få i gang samtaler. Det er viktig at den voksne lytter, improviserer og griper barnas egne innspill. Å bruke åpne spørsmål, som ikke har gitte svar, gir alle en sjanse til å komme med sine observasjoner og synspunkter og inviterer til videre samtale (www.sprakloyper.uis.no).

JANUAR 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
52						1 Nyttårsdag	2
1	3 Nadia	4 Zubair 3	5	6	7	8	9
2	10	11	12	13	14	15	16
3	17	18	19	20 Personalmøte	21	22	23
4	24	25	26 Ivan 4	27	28	29	30
5	31 Amina 2						

HØYTLESNING

I barnehagen skal vi skape leseglede gjennom å eksponere barn for et rikt utvalg av tekster. Forskjellige barn gjenkjenner seg i, og lar seg fascinere av ulike litteratur. Barn må få mange erfaringer med å lytte til fortellinger for fullt ut å kunne skape sammenhenger og gjøre om det de hører til sammensatte indre opplevelser. Ved å lese høyt hjelper vi barna med å bevege seg fra tekster med mye bildestøtte til tekster der bildet enten blir mindre viktig eller inngår i et komplekst samspill med det som står skrevet. Når barn beveger seg inn i bøker som består av flere ord og færre bilder, er det stor hjelp å ha tenkt, snakket om og utforsket bilderike historier tidligere. Når man leser bøker med mange bilder hjelper bildene barna med å sette sammen en fortelling. Når bildene forsvinner innebærer det at leseren må skape egne bilder.

Lytteforståelse er det vi forstår når noen forteller oss noe, altså evnen til å forstå muntlig språk. Det er en del av det vi kaller tekstkompetanse. Når en tekst formidles vil blant annet et barns begrepskunnskap, rytmesans og forståelse for hvordan fortellinger kan bygges opp, påvirke lytteforståelsen. Å utvikle lytteferdigheter og senere kunne lese og tilegne seg tekster selv, starter idet barn blir utsatt for fortellinger av ulike slag. Å kunne ha glede av oppleste historier eller fortellinger uten bildestøtte, forutsetter evnen til å danne seg egne bilder. Dette tilegner barn seg gjennom erfaringer med å lytte til for eksempel fortellinger i samtaler, i hverdagen og i oppleste skjønnlitterære tekster i mange sjangre. Å lytte er en ferdighet som krever trening og som igjen fører til bedre forståelse for litteraturen og språket.

Når vi leser høyt for barn, utvikler barnet en forståelse for hvordan en fortelling er bygd opp. Barn som blir lest mye for blir kjent med et repertoar av tekster som er satt sammen på forskjellige måter, men som likevel følger noen gitte mønstre. De utvikler en gradvis forståelse for hva som er typiske trekk ved ulike sjangre. Den erfaringen en lytter eller leser har av tidligere tekster, pluss de forutsetningene de har til å innhente erfaringer fra tidligere, kalles førforståelse. Den voksne kan, gjennom formidling, hjelpe barn med å aktivere førforståelsen slik at de møter tekster med forventninger og forkunnskaper (www.sprakloyper.uis.no).

DIGITALE TEKSTER

«Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal dette støtte opp om barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Ved bruk av digitale verktøy skal personalet være aktive sammen med barna. Samtidig skal digitale verktøy brukes med omhu og ikke dominere som arbeidsmåte. Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier».
(Rammeplan for barnehager, Udir 2017)

Barnehagen har en viktig rolle i å sørge for at barn får møte ulike type fortellinger, også i digitale medier. De voksne skal sørge for at barna får møte relevante tekster av god kvalitet, og at tekstene er egnete i den sammenhengen de brukes i.

Når barnehagen tar i bruk digitale tekster, er det en gyllen anledning til å gi barna erfaringer med tekster de ikke kjenner fra før. Med berøringsskjermer har vi fått digitale fortellinger, bildebok-apper, som integrerer flere ressurser enn den trykte boka med bilde, lyd og interaktivt design. I bildebok-appene får barna erfare at digitale tekster er mer enn videoer og spill, og erfaringer viser at disse kan bidra til å gjøre lesing mer fristende for barn som ellers unngår eller velger bort leseaktiviteter.
(www.sprakloyper.uis.no)

FEBRUAR 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
5		1	2	3 Sevim	4	5	6 Samefolkets dag
6	7	8	9	10	11 Planleggingsdag	12	13 Morsdag
7	14 Valentinsdag Emilie 5	15 Tomine 1	16	17	18	19 Alfred W 5	20
8	21 Georg 3	22	23	24	25	26	27 Audun 2
9	28						

SPRÅKARBEID I OVERGANGSSITUASJONER

Barnas dag i barnehagen inneholder en rekke overgangssituasjoner, for eksempel fra lek til rydding, fra samlingsstund til utetid eller fra utelek til måltid. For de ansatte handler disse kortvarige situasjonene ofte om å legge til rette for neste aktivitet: sjekke været, hjelpe med klær, skifte bleie og så videre. Med tidspress og mange barn som trenger hjelp kan overgangssituasjoner bli preget av stress.

Vi ansatte i Kardemomme barnehage arbeider for at overgangssituasjonene skal representere trygghet og forutsigbarhet, de skal ses som en mulighet for inkludering og gi en opplevelse av nærhet og omsorg.

Overgangssituasjoner kan være en god språklæringsarena for barna ved at:

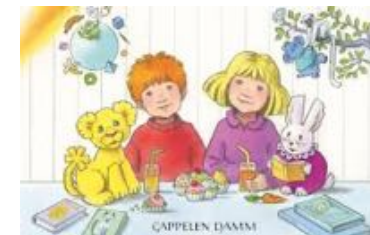
- Barnet får en til en kontakt med en voksen
- Samtale om aktuelle begreper i her- og nå situasjonene som: Påkledning - Hva skal vi ha på oss? Rydding: - kategorisere, sortere, samarbeid
- Samtale om ikke situasjonsavhengig temaer som: Fortid: -Husker du på turen i skogen da vi så en maurtue? Fremtid: Hva skal du gjøre etter barnehagen i dag?
- Samtale og leke med andre barn på avdelingen når barn leker og kommuniserer seg gjennom overgangssituasjonen
- Grupper av barn kan engasjeres i felles aktivitet i overgangssituasjoner: hjelpe hverandre med å ta av støvler, rydde sammen eller synge sammen mens de står i dokø

Ved å bevisst bruke overgangssituasjoner til å snakke med barna om hva som har skjedd og planlegge det som skal skje videre, får barna erfaring med et situasjonsuavhengig språk. På denne måten gir overgangssituasjonene en rekke gevinster. Samtalene blir en viktig del av barnehagens pedagogiske språkarbeid. De kan bidra til å dempe opplevelsen av tidsknapphet og skape større ro i barnegruppen og de kan bidra til å inkludere alle barna i aktiviteten som kommer. (www.sprakloyper.no).

MÅLTIDENE – MER ENN BARE MAT

Vi deler to måltider daglig med barna i Kardemomme barnehage. Måltidene kan fungerer godt i forhold til samtaler hvor barna må lytte til hverandre, og bytte på å snakke. Da øver barna på turtaking, noe som er viktig i kommunikasjon og samspill med andre. Det å benevne ulike typer mat, påleggssorter gir personalet en ypperlig anledning til å sette ord på ulike smaker som salt, søtt, surt og matens ulike konsistens. Det er av betydning at alle i personalet er aktive og bevisste rollemodeller for å skape gode samtaler og inkludere alle barna rundt matbordet (mhfa.no). Samtalen kan også løftes fra det konkrete her – og nå til undring og filosofi. Et tips kan være å henge opp plakater, bilder og tekster som kan være utgangspunkt for og inspirere til samtaler med barna. Noen ganger er det verdifullt å lese en bok for å gi barna en felles opplevelse. Vi kan samtale om boken eller leke videre med utgangspunkt i boken etter måltidet.

Rammeplanen for barnehager skriver at personalet ved måltider skal:

- Bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- Legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- Sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språk som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
- Lære bevisst på sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn (KD, 2017)

I Kardemomme barnehage arbeider vi for måltider preget av romslige samspillsmønstre (Bae, 2009). Måltidene handler da om mat, ernæring, spisevaner og bordskikk, men også mulighet for medlæring med hensyn til samtaleferdigheter, samarbeid rundt praktiske ting, verdsetting av forskjellighet og mangfold, samt å vise solidaritet.

MARS 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
9		1	2	3	4 Njål 3	5	6 Arne 6 Selma 5
10	7	8 Kvinnedagen	9	10	11 Oskar 4	12	13
11	14	15	16 Personalmøte	17	18	19	20
12	21 Trym	22	23 Erling 6	24	25	26	27
13	28	29	30	31			

KONKRETER OG ORDFORRÅD

Konkreter er virkemidler vi tar i bruk for å visualisere ord, for å bidra til økt forståelse, for å bekrefte forståelse og for å holde på barnas oppmerksomhet. I Kardemomme bruker vi konkreter i arbeid med språk, leseaktiviteter, for å belyse ulike temaer og i lek. Konkretene blir en bro mellom barna, teksten og ordene.

En måte å bruke konkreter på er først og presentere dem for barna, deretter å bruke konkretene som støtte for en fortelling og til slutt lese fortellingen. Som konkretene er hentet fra. Ved å benytte denne fremgangsmåten sikrer vi at barna har forståelse av sentrale ord før boken blir presentert. Når vi presenterer konkreter for barna, setter vi navn på dem og lar barna snakke om egenskaper og funksjoner konkretene har. Vi lar barna bruke egne erfaringer og tanker for å sette ordene i en sammenheng og fylle dem med innhold. Noen ord kan være utfordrende å visualisere. I slike tilfeller kan vi bruke bilder, såkalte halvkonkreter, for å visualisere.

Dersom vi leser en bok mange ganger, er det viktig å trappe ned bruken av konkreter og videreutvikle aktiviteten. En form for videreutvikling er at barna bruker konkretene selv, som støtte til å gjenfortelle eller leke en bok. Ved gjenfortelling kan barna bearbeide sin egen forståelse, og konkreter gjør at også barn med lite språk kan fortelle.

Eldre barn med bedre språk kan bruke konkreter til å utvikle en dypere forståelse av ordene gjennom assosiative nettverk. Ordene fylles da med større grad av innhold, kategorier og egenskaper. (www.sprakloyper.uis.no).

SPRÅKPOSER

I Kardemomme barnehage har vi nå ca. 50 språkposer og antallet øker stadig. Språkposene er laget av de ansatte med for eksempel en favorittbok og konkreter samlet fra lekekassen eller ved at barna viser spesiell interesse for et spesifikt tema og vi lager språkposer ut fra ønsket tema.

Kategorier for språkposer med eksempler på innhold:

- **Eventyr:** De tre små grisene, Skinnvotten og Bukkene Bruse
- **Sanger:** Dyrene i Afrika, Bjørnen sover, En elefant, Bæ, bæ lille lam og Små froskene
- **Regler:** 5 små apekatter
- **Bøker:** Gruffalo, Karius og Baktus, Bø og Bæ, Den veldig travle edderkoppen og Albert Åberg
- **Temaer:** verktøy, insekter, skogsdyr, båter, påske, fugler og samefolkets dag

Språkposene er gode verktøy for personalet når vi skal holde samlingsstund, introdusere nye temaer eller være støtte i lek. Ved at språkposer med aktuelle temaer oppbevares på avdeling kan barna selv ta initiativ til å leke med dem og dermed ha konkreter som utgangspunkt for språkutvikling og felles referanseramme.

APRIL 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
13					1	2	3 Siri
14	4	5	6	7	8	9	10
15	11	12	13	14 Skjærtorsdag Alva 3	15 Langfredag	16 Elvine 6	17 1. påskedag
16	18 2. påskedag	19	20	21 Stella 4	22 Oscar 5	23	24 Merethe
17	25	26	27 Helle Sofie 2	28	29 Planleggingsdag	30	

SAMLINGSSTUND

Samlingsstunden er en selvfølgelig del av norsk barnehagekultur. Den er en helt naturlig del av hverdagen i barnehagen og gjennomføres vel på like mange måter som det finnes barnehagefolk. Men hvorfor har vi samlingsstund? I barnehagetradisjonen har man hatt tro på samlingsstunden som pedagogisk virkemiddel for læring og utvikling for barna. I Kardemomme barnehage har vi samlingsstund flere ganger i uken og noen ganger samles hele barnehagen til fellessamling. Vi etterstreber samlinger med variert og målrettet innhold.

Eksempler på innhold i samlinger i Kardemomme:

- Temabasert
- Formidle en bok eller eventyr
- Sang – og musikk-samling
- Prateklubb
- Morgenmøte: praktisk informasjon
- Relasjonsbygging

De fleste samlinger som holdes i Kardemomme barnehage er en kombinasjon av overstående punkter. Ofte er samlingene godt planlagt og gjennomtenkte, mens andre ganger mer spontane og påvirket av stemningen i gruppen.

5 ELEMENTER FOR EN MAGISK SAMLINGSSTUND

1. Den magiske stemningen. Stemningen i et rom er grunnleggende for ethvert menneskes utvikling og læring. Stemningen kan skapes av menneskene som er i rommet, og av de fysiske omgivelsene. I den magiske samlingsstunden skal vi være bevisste på å skape god stemning – både med en anerkjennende tone mellom mennesker og med bevissthet om den estetiske dimensjonen i de fysiske omgivelsene.

2. Det magiske rommet. Det fysiske arealet samlingsstunden foregår i har stor betydning. Vi bruker for eksempel mer energi på å sile forstyrrende inntrykk når miljøet er fullt av visuell støy. Mindre rot og mer harmoni skaper psykisk ro slik at vi lettere kan holde fokus og konsentrasjon.

3. Den filosofiske holdningen. I den magiske samlingsstunden er det meningen at små og store skal tenke og filosofere sammen. Allerede når man trer inn i det magiske rommet kommer nysgjerrigheten kryptende; «Dette er spennende. Hva skal skje? Hvem har glemt syvmilsstøvlene i kroken? Hva er denne lukten? Hva får det oss til å tenke på?»

4. Dveling. Barn får mange inntrykk i dag. Veldig mange. I stedet for å pøse på med inntrykk, bør vi kanskje huske å ta det med ro, stoppe opp, kjenne etter, være ettertenksomme og skape rom for konsentrasjon. Ved å gi tid til dveling, gir man barna tid til å la inntrykk og informasjon synke inn.

5. Gjentakelse. Den mer praktiske fetteren av å dvele, er gjentakelsen. I gjentakelsen finnes gjenkjennelsesgleden og forventningen om at det samme skal skje en gang til. I gjentakelsen ligger også kimen til fantastiske læringsmuligheter. Og når gjentakelsene blir mange nok, er det duket for det beste ved det hele: Overraskelsesmomentet. Bruddet. At noe helt annet skjer... (Brendeland, 2010).

MAI 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
17							1 Offentlig høytidsdag
18	2	3 Eid	4 Hilde 5	5 Falk 2	6	7 Alvilde 3	8 Asiya 4
19	9	10 Dugnad	11	12 Dugnad Årsmøte	13	14 Anne	15
20	16	17 Grunnlovs- dag	18	19 Personalmøte	20 Verdensdagen for bier	21	22
21	23 Ludvik 6	24 Therese	25	26 Kristi Himmelfart	27 Nora 4	28 Albert 3	29
22	30	31					

FORELDRESAMARBEID

«Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (KD, 2005)

Et godt samarbeid med foreldrene handler om å se hverandre, kommunikasjon, gjensidighet, åpenhet og tillit. Samarbeidet skal forsøke å binde sammen to verdener for barnet. Forskning viser at involvering av foreldre har innvirkning på barnets fungering i barnehagen (Glaser, 2013).

Et godt samarbeid er avgjørende for å støtte barns språkutvikling. Foresatte kjenner barnet best og er barnets viktigste ressurs. Foresatte må føle seg trygge i relasjon med de ansatte og ansatte må vurdere og drøfte barnas språkutvikling. Barnas språkkompetanse skal være et av temaene på foreldresamtalene i barnehagen. Daglig kontakt og uformell småprat om barnet og barnets opplevelser i barnehagen, er en viktig base for foreldresamarbeidet. Når foresatte er involvert i barnehagehverdagen er det lettere å få til et samarbeid rundt barnets språklæring. Personalet kan veilede foresatte om språklig mangfold, språktilegnelse, bøker og lesing.

BARN MED FLERE SPRÅK

Språket er personlig, identitetsdannende og nært knyttet til følelser. Morsmålet er viktig for opplevelse av egen identitet og mestring på mange områder. I et mangfoldig samfunn vil mange barn vokse opp med tilknytning til flere tradisjoner og språk. Vi i Kardemomme barnehage må anerkjenne barnas ulike morsmål, høre alles stemmer og verdsette alles fortellinger. Det krever åpenhet, fokus, nysgjerrighet og innsikt av de ansatte (Giæver, 2014).

Barn som er i ferd med å lære norsk som andrespråk, vil mangle ord og uttryksmåter på det nye språket. Dette kan gjøre det vanskeligere å kommunisere med andre barn og voksne. Fokuset bør da ligge på det barnet faktisk kan, nemlig morsmålet. Barnet må selv få definere hvilke behov de har til enhver tid for å bruke morsmålet sitt. Barnehagen må åpne opp for at det er ulike måter å framstå språklig på, til ulike tider og ulike steder. Dersom barn skal utvikle en trygg og mangfoldig identitet er de avhengige av støtte og tilbakemeldinger fra omgivelsene. Barnehager som anerkjenner språklig mangfold og gir rom for ulike språk signaliserer at det er verdifullt å kunne flere språk (www.sprakloyper.uis.no).

HVORDAN KAN VI JOBBE FLERSPRÅKLIG I KARDEMOMME?

- Bøker, sanger, ord og fortellinger på andre språk
- Tett dialog med foresatte med annen språklig bakgrunn: Hva er det viktig for dere og barnet av vi har søkelys på i barnehagen? Hvilke fortellinger og sanger er barnet opptatt av hjemme?
- Synliggjøre det språklige mangfoldet på avdelingen: Hvilke morsmål har vi?
- Øke personalets kompetanse om flerspråklighet og betydningen av morsmål
- Barnehagemiljøer som synliggjør ulike kulturer og land: kart, leker, utkleddingstøy med mer som representerer mangfold
- Skrive barnas navn med ulike skriftspråk
- Ordlister på ulike språk med bilder
- Bruke konkrete for eksempel språkposer
- Ukas ord for eksempel knyttet til tema
- Benytte tolk ved behov
- Oversette informasjon og planer til ulike språk (Nafo, 2010)

JUNI 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
22			1	2	3	4	5 1. pinsedag Verdens miljødag for barn
23	6 2. pinsedag	7 Personalmøte	8	9	10 Sinem	11	12
24	13	14	15	16	17	18	19
25	20	21	22	23	24 Sankthans Ellinor 3	25	26
26	27 Live 2	28	29	30			

BOKSOMMER

Les med barnet ditt i sommer!
Her kommer noen boktips fra oss i Kardemomme.

BOKTIPS FOR JONATANBARNA:

Babblarna – serie (Tisell og Johansson)
Vrimlebok - serie (Bener)

Gutt og jente -serie (Larsen og Johnsen)

Lars er Lars – serie (Nyhus)

Mopp og Miko -serie (Stai)

Når to - serien (Bringsværd, Soli)

Trykk her (Tullet)

På landet -serie (Zullo og Albertine)

Bøkene til Eric Carle for eksempel Lille larven,

Den veldig travle edderkoppen

Bukkene Bruse

BOKTIPS FOR JESPERBARNA:

Bø og Bæ- serie (Landstrøm)

Den lille muldvarpen (Holzwarth og Erlbruch)

Til værs (Estes)

Johannes Jensen – serie (Hovland og Kove)

Gorm er en snill orm (Kuhn)

Paisommer (Aalbu)

Surpomp (Lang)

Bukkene Bruse på badeland (Rørvik og Moursend)

Bæsj (Blake)

BOKTIPS FOR KASPERBARNA:

Bøkene til Anna Fiske for eksempel Alle har en bakside, Hvordan lager man en baby? Hvordan begynner man på skolen?

Jakob og Neikob - serie (Stai)

Bukkene Bruse begynner på skolen (Rørvik og Moursend)

Albert Åberg (Gunilla Bergstrøm)

Kjempen (Duzakin)

Snokeboka (Asiato)

Samira og skjelettene (Kuhn)

Monsterkokken lager hai-te (With)

Høy i hatten (onkel Ragnar)

Mustafas kiosk (Strid)

FAKTABØKER:

Grønne greier (Mathismoen og Jordahl)

Høggormen (Erslund og Lima de Faria)

Hageboka for små gartnere (Mangschou)

Det kravler og kryr (Bone og Hues)

Rut og Knut ser på – serie (Gyldendal)

Serie med faktabøker av Borge og Myhre

Verdensrommet (Walliman og Newman)

Søppel (Estes)

Spørsmål og svar om dinosaurer (Gyldendal)

Fantastiske fakta om dyr (Safstrøm)

JULI 2022

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
26					1	2	3 Agnes 6
27	4 Lo 2	5	6	7	8	9 Mathias 2	10
28	11 Sommer- stengt uke Gabriel 4 Lotta 6	12	13	14	15	16	17
29	18 Sommer- stengt uke	19	20	21 Alfred J 5	22	23	24
30	25 Sommer- stengt uke	26	27	28	29	30	31